

**ความพยายามรอบใหม่ของนานาชาติเพื่อแก้ปัญหามลพิษพลาสติก
ผ่านการเจรจาระหว่างรัฐบาล เพื่อจัดทำข้อตกลงที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศ
ในชื่อ สนธิสัญญาพลาสติกโลก**

ความเป็นมา

เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2565 สหประชาชาติและประเทศสมาชิกในนาม “คณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาล (Intergovernmental Negotiating Committee: INC) ได้เริ่มประชุมกันเพื่อจัดทำมาตรการที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศด้าน “มลพิษจากพลาสติก รวมทั้งสิ่งแวดลอมทางทะเล” ที่เรียกกันชั่วคราวว่า “สนธิสัญญาพลาสติกโลก” เพื่อใช้เป็นกฎหมายระหว่างประเทศในการยุติมลพิษจากพลาสติก ด้วยมาตรการที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศ โดยกำหนดกรอบเวลาการประชุมของคณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาลฯ จำนวน 5 ครั้ง เพื่อจัดทำมาตรการให้แล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2567 นี้ ในช่วงประชุม INC-5 ของสหประชาชาติที่เมืองปูซาน สาธารณรัฐเกาหลี แต่ผลปรากฏว่า ที่ประชุมไม่สามารถบรรลุข้อตกลงได้และไม่สามารถทำคลอดสนธิสัญญาพลาสติกโลกออกมาได้ เนื่องจากการขัดขวางอย่างเต็มที่จากกลุ่มประเทศผู้ผลิตน้ำมันและอุตสาหกรรมปิโตรเลียม-ปิโตรเคมี

สหประชาชาติจึงต้องขยายเวลาการประชุมเรื่องนี้ออกมาในปี พ.ศ. 2568 และเรียกการประชุมครั้งนี้ว่า การประชุมช่วงที่สองของคณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาล หรือ INC-5.2 นี่จึงเป็นที่มาของการประชุม INC-5.2 ที่กำลังมีขึ้นในกรุงเจนีวา ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ระหว่างวันที่ 5-14 สิงหาคม พ.ศ. 2568 การประชุม INC-5.2 ครั้งนี้จึงเป็นที่จับตามองและคาดหวังความสำเร็จจากการประชุมรอบนี้

ทั้งนี้เพื่อให้การประชุมดำเนินไปอย่างมีกรอบและทิศทางที่ชัดเจนขึ้น ประธานการประชุม INC-5.2 จึงได้จัดทำ “ร่างสนธิสัญญาพลาสติกโลก” ออกมาเพื่อให้ผู้แทนรัฐบาลที่จะเข้าร่วมการประชุมที่กรุงเจนีวา ได้ศึกษาและเตรียมความเห็นก่อนการประชุม อย่างไรก็ตาม ภาวประชาสังคมทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ ตลอดจนนักวิชาการจำนวนมากเห็นว่า ร่างสนธิสัญญาฯ ฉบับปัจจุบันของประธาน INC-5.2 ยังขาดบทบัญญัติที่จำเป็นต่อการปกป้องสุขภาพของมนุษย์ แม้ว่าจะมีความคืบหน้าอย่างมากในการเจรจา และหลายประเทศได้ให้คำมั่นที่จะลดการผลิตพลาสติกและกำจัดสารเคมีอันตราย แต่ร่างสนธิสัญญาพลาสติกจำเป็นต้องได้รับการเสริมความแข็งแกร่งเพื่อปกป้องสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพผ่านพันธกรณีทางกฎหมาย

ตัวอย่างข้อเรียกร้องจากเครือข่ายกำจัดมลพิษระหว่างประเทศ (IPEN) ที่ส่งถึงคณะผู้แทนเจรจาสنธิสัญญาพลาสติกจากทุกประเทศ ยกประเด็นที่ต้องการให้ผู้แทนรัฐบาลไทยและนานาชาติให้ความสำคัญในการเจรจาครั้งนี้ ได้แก่

ขอให้ผู้แทนเจรจาพิจารณาประเด็นสำคัญที่จำเป็นต่อการสร้างข้อตกลงที่มีความหมายเพื่อปกป้องสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม และมุ่งสู่การแก้ไขวิกฤตพลาสติก โดยเฉพาะในประเด็นต่อไปนี้

1. ใครควรจะเป็นผู้รับผิดชอบ?

ซึ่งข้อเรียกร้องนี้มองว่า ประเทศที่ผลิตและส่งออกพลาสติกโพลีเมอร์ขั้นต้นมีการผูกพันทางการเงินที่ควรแสดงความรับผิดชอบในการยอมรับการสร้างสนธิสัญญา (พลาสติกโลก) ที่มีความหมายและปกป้องสุขภาพพร้อมด้วยการจัดหาเงินทุนในการสนับสนุนการแก้ปัญหาผลกระทบจากพลาสติกในประเทศต่างๆ โดยยึดหลัก “ผู้ก่อมลพิษเป็นผู้จ่าย” โดยการจัดหาเงินทุนจากประเทศผู้ผลิตและส่งออกพลาสติก โดยมีการจัดสรรเงินทุนลำดับความสำคัญสำหรับการควบคุมขั้นต้น การผลิตพลาสติกที่มากขึ้นหมายถึงมลพิษจากพลาสติกที่มากขึ้น

นอกจากนี้กลุ่มผู้ผลิตพลาสติกยังควรจะต้องตระหนักถึงการปกป้องสุขภาพของมนุษย์ตลอดวงจรชีวิตของพลาสติก และรวมถึงสนับสนุนมาตรการและขั้นตอนการดำเนินการที่รวดเร็วในการยกเลิกหรือจำกัดการใช้สารเคมีอันตรายออกจากผลิตภัณฑ์และวัสดุต่างๆ ที่ใช้ในการผลิตพลาสติก

2. สนธิสัญญาจะปกป้องสุขภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมจากสารเคมีพลาสติกอันตรายได้อย่างไร

ในร่างสนธิสัญญาพลาสติกฯ ควรครอบคลุมอันตรายของพลาสติกทั้ง ผลิตภัณฑ์พลาสติกและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตพลาสติก (มาตรา 3), ควรกำหนดเรื่องการปลดปล่อยมลพิษจากอุตสาหกรรม รวมถึงควบคุมหรือยกเลิกการใช้สารเคมีอันตรายบางกลุ่ม (มาตรา 7) เพื่อการปกป้องสุขภาพของมนุษย์จากสารเคมีอันตรายในพลาสติกทุกชนิด นอกจากนี้ ในสนธิสัญญาฯ นี้ควรจะต้องมีการกำหนดให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการตรวจสอบทางวิทยาศาสตร์ที่น่าเชื่อถือและเป็นอิสระ เพื่อปรับปรุงรายการสารเคมีให้ทันสมัยตามเวลาที่ผ่านมา เพื่อให้มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์เกี่ยวกับอันตรายจากสารเคมีเผยแพร่สู่สาธารณะ และควรห้ามการรีไซเคิลพลาสติกที่มีสารเคมีมีพิษ โดยเฉพาะกลุ่มสารอันตรายภายใต้อนุสัญญาสตอกโฮล์มฯ

3. การสนับสนุนกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน การเข้าถึงข้อมูล และการเข้าถึงความยุติธรรม ขอให้ประธานการประชุม INC-5.2 ส่งเสริมการรับฟังความเห็น ข้อมูล และข้อเสนอต่างๆ จากภาคประชาสังคม ในระหว่างการประชุม INC-5.2 ซึ่งเป็นการประชุมรอบสุดท้ายของเรื่องนี้